

ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งในประเทศไทย

บุษกร พันธุ์เมธาฤทธิ
พิสมัย วัฒนสิทธิ์
อุทัยวรรณ พุทธิรัตน์

บทคัดย่อ การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงบรรยาย เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งตามการรับรู้ของผู้ป่วยเด็กและผู้ดูแลเด็ก เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด คือ ผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งวัยเรียน และวัยรุ่นที่เคยได้รับยาเคมีบำบัดอย่างน้อย 1 ครั้ง มารับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอกและในกุมารเวชกรรมของโรงพยาบาล 8 แห่ง ใน 4 ภูมิภาคของประเทศไทย ส่วนผู้ดูแลเป็นบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่มาดูแลผู้ป่วยเด็กที่เจ็บป่วยในครั้งนั้น กลุ่มละ 603 ราย การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม 5 ชุด ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2) พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็ง 3) พฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งของผู้ดูแลเด็ก 4) คุณภาพชีวิตผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งตามการรับรู้ของผู้ป่วยเด็ก และ 5) คุณภาพชีวิตผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งตามการรับรู้ของผู้ดูแลเด็ก ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเที่ยงของเครื่องมือชุดที่ 2-5 ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาคเท่ากับ 0.87, 0.85, 0.93 และ 0.90 ตามลำดับ วิเคราะห์ปัจจัยทำนายด้วยสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบพร้อมกัน ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งตามการรับรู้ของผู้ป่วยเด็กและผู้ดูแลเด็กโดยรวม 4 ภูมิภาค และในแต่ละภูมิภาคอยู่ในระดับสูง ยกเว้นภาคอีสานมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โดยทั้งผู้ป่วยเด็กและผู้ดูแลเด็กจากภาคใต้มีการรับรู้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งโดยรวมสูงสุดในขณะที่กลุ่มจากภาคอีสานมีการรับรู้คุณภาพชีวิตโดยรวมต่ำสุด พฤติกรรมการดูแลตนเอง ระยะเวลาการเจ็บป่วย และความเพียงพอของรายได้ สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตโดยรวมตามการรับรู้ของเด็กป่วยได้ร้อยละ 17.5 ($P < 0.001$) และพฤติกรรมการดูแลเด็ก สัมพันธภาพในครอบครัว ความเพียงพอของรายได้ และระยะเวลาการเจ็บป่วยของเด็ก สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตโดยรวมตามการรับรู้ของผู้ดูแลเด็กได้ร้อยละ 17.6 ($P < 0.001$) ดังนั้นพยาบาลจึงควรคำนึงถึงพฤติกรรมการดูแลและสัมพันธภาพในครอบครัว เพราะเป็นปัจจัยที่สามารถส่งเสริม ชี้นำให้ผู้ป่วยเด็ก และผู้ดูแลปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้คุณภาพชีวิตผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งดียิ่งขึ้น (*วารสารโรคมะเร็ง 2557;34:3-17*)

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต ผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็ง ปัจจัยทำนาย ผู้ดูแลเด็ก

Predictive Factors for Quality of Life among Children with Cancer in Thailand

by Busakorn Punthmatharith, Pissamai Wattanasit, Utaiwan Buddharat

Faculty of Nursing, Prince of Songkla University

Abstract The aim of this descriptive study was to identify predictive factors for quality of life (QoL) among children with cancer, as perceived by the children and their caregivers. Purposive sampling was used to select caregivers and school-aged children and adolescents with cancer who met the inclusion criteria; i.e., undergoing chemotherapy at least once at the pediatric outpatient departments and pediatric wards of eight hospitals in four regions of Thailand. The sample size of each group was 603. Data were collected from the children and their caregivers using five sets of self-completed questionnaires: 1) Demographic and Influencing Factors, 2) Children's Self-care Behaviors, 3) Caregivers' Caring Behaviors, 4) Perception of Quality of Life among Cancer Children, and 5) Caregivers' Perceptions of Quality of Life of Children with Cancer. The questionnaires were tested for content validity; for the reliability of questionnaires numbered 2-5, yielded Cronbach's alpha coefficients of 0.87, 0.85, 0.93, and 0.90, respectively. The predictive factors were analyzed using simultaneous multiple regression analysis. The results showed that the overall levels of perceived QoL for both children and caregivers in the four regions and in each region were high, except for the children and caregivers in the Northeast, who perceived them to be at a moderate level. Southern children and caregivers perceived QoL at the highest level, while the Northeast was lowest. Approximately 17.5% of variance in QoL perceived by the children could be explained by children's self-care behaviors, children's duration of illness, and adequacy of caregiver income ($P<0.001$). About 17.6% of the variance in QoL perceived by caregivers could be explained by caregivers' caring behaviors, family relationship, adequacy of caregiver income, and duration of children's illness ($P<0.001$). Thus, to provide effective nursing care to enhance the QoL of children with cancer, nurses should carefully consider and guide children and their caregivers to improve and strengthen modifiable predictive factors, such as caring behaviors and family relationship. (*Thai Cancer J 2014;34:3-17*)

Keywords: cancer children, caregivers, predictive factors, quality of life

บทนำ

คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งเป็นประเด็นที่กำลังได้รับความสนใจจากบุคลากรทางการแพทย์ เนื่องจากการเจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งต้องใช้เวลาในการรักษานานหรือรักษาไม่หายขาด ซึ่งการเจ็บป่วยและการรักษาก็มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม รวมทั้งครอบครัว ผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งชนิดต่างๆจัดเป็นกลุ่มผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน ซึ่งในประเทศไทยพบว่ามีผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งอายุระหว่าง 1-15 ปี

ประมาณ 1000-1500 รายต่อปี โดยเกือบครึ่งหนึ่งเป็นมะเร็งเม็ดเลือดขาว รองลงมาคือมะเร็งสมอง มะเร็งต่อมน้ำเหลือง มะเร็งต่อมหมวกไต และอื่นๆ¹ จากสถิติโรคมะเร็งที่รายงานล่าสุดโดยสถาบันมะเร็งแห่งชาติในปี พ.ศ. 2555 พบว่า มีผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็งเป็นเพศชายร้อยละ 2.8 และเพศหญิงร้อยละ 1.3²

ผลจากการแพทย์ที่เจริญก้าวหน้าทำให้โรคมะเร็งในเด็กสามารถรักษาให้โรคสงบได้ และมีอัตราการรอดโรค 5 ปีจากน้อยกว่าร้อยละ 30 ในปี พ.ศ. 2513 เป็นมากกว่าร้อยละ 75 ในปี พ.ศ. 2544³ โดยเฉพาะ